

ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ ЖУРНАЛ Т. 81, № 3

FARMATSEVTYCHNYI ZHURNAL

Науково-практичний
рецензований журнал
Виходить шість разів на рік

ЗАСНОВАНИЙ У 1928 р.

ТРАВЕНЬ–ЧЕРВЕНЬ

2026 • Київ

ДП «Державний експертний центр
МОЗ України»

ЗМІСТ

ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ФАРМАЦІЄЮ

- Немченко А. С., Назаркіна В. М.,
Ляденко А. В., Сліпцова Н. А.
Оцінка ефективності функціонування
Національного каталогу цін на лікарські
засоби та визначення напрямів його
вдосконалення 3
- Заліська О. М., Бойко А. І., Гунько Л. В.,
Заболотня З. О., Заліський Б. М.,
Яцкова Г. Ю. Аналіз законодавчих,
інформаційних, фармакоекономічних
аспектів фармацевтичного
забезпечення догоспітальної допомоги
військовослужбовцям за 2014–2026
роки в Україні 16
- Мартинчук М. П., Косяченко К. Л.
Наукові основи використання
методології Сканування горизонту
для виявлення ранніх сигналів у сфері
охорони здоров'я 27
- Бушувєва І. В., Парченко М. В.,
Єренко О. К. Тенденції розвитку
фармацевтичного ринку онкологічних
лікарських засобів для терапії раку
передміхурової залози в Україні у
контексті динаміки захворюваності та
смертності 40
- Рябоконт З. А., Соловійов С. О.,
Трохименко О. П., Лесейко Т. О.,
Луців М. М. Епідеміологічне значення
різних класів антиретровірусних
препаратів у стратегії подолання
ВІЛ-інфекції 51

CONTENT

ORGANIZATION AND MANAGEMENT OF PHARMACY

- Nemchenko A. S., Nazarkina V. M.,
Liadenko A. V., Sliptsova N. A.
Assessing the effectiveness of the
national catalog of medicine prices
and determining priority areas for
improvement 3
- Zaliska O. M., Boiko A. I.,
Hunko L. V., Zabolotnya Z. O.,
Zalisky B. M., Yatskova G. Yu.
Analysis of legislative, informational,
pharmacoeconomic aspects of
pharmaceutical provision of pre-
hospital care to military staff for
2014–2026 in Ukraine 16
- Martynchuk M. P., Kosiachenko K. L.
Scientific foundations of Horizon
Scanning methodology for
early signal identification in
healthcare 27
- Bushueva I. V., Parchenko M. V.,
Yerenko O. K. Development trends
of the pharmaceutical market of
oncological medicines for the
treatment of prostate cancer in Ukraine
in the context of the dynamics of
incidence and mortality 40
- Riabokon Z. A., Soloviov S. O.,
Trokhymenko O. P., Leseiko T. O.,
Lutsiv M. M. Epidemiological
significance of different classes of
antiretroviral drugs in the strategy of
overcoming HIV infection 51

I. В. БУШУЄВА (<https://orcid.org/0000-0002-5336-3900>), д-р фарм. наук, проф.,

М. В. ПАРЧЕНКО (<https://orcid.org/0000-0002-7380-040X>),

О. К. ЄРЕНКО (<https://orcid.org/0000-0003-1502-6281>), канд. фарм. наук

*Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, м. Запоріжжя,
Україна*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ ОНКОЛОГІЧНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ТЕРАПІЇ РАКУ ПЕРЕДМІХУРОВОЇ ЗАЛОЗИ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ДИНАМІКИ ЗАХВОРЮВАНOSTІ ТА СМЕРТНОСТІ

Ключові слова: захворюваність, лікарські засоби, фармацевтичний ринок, лікарська форма, асортиментна структура ринку, рак передміхурової залози

АНОТАЦІЯ

Тенденція зростання захворюваності на рак передміхурової залози та частоти розвитку зумовлених ним ускладнень (метастази в кістки, лімфатичні вузли, порушення функцій сечовидільної системи тощо) спостерігається в Україні все частіше. Актуальною проблемою на сьогодні є питання розроблення нових вітчизняних ефективних лікарських засобів для боротьби з цією патологією.

Метою роботи є встановлення кореляційного зв'язку між динамікою захворюваності та смертності від раку передміхурової залози, а також оцінка сучасного стану вітчизняного фармацевтичного ринку лікарських засобів для лікування онкологічних патологій передміхурової залози.

У роботі було використано методи: синтетичний, аналітичний, інформаційного пошуку, описовий, узагальнення. Матеріалами досліджень стали джерела літератури, які містять інформацію щодо структури ринку онкологічних препаратів для лікування раку передміхурової залози, дані Національного канцер-реєстру України за 2022–2024 роки та Державний реєстр лікарських засобів України станом на 2025 рік.

Станом на 2024 рік на обліку перебувало 55 343 пацієнта з раком передміхурової залози, що становить близько 13% від усіх онкологічних захворювань у чоловіків. У 2010–2021 роках захворюваність демонструвала стійку тенденцію до зростання зі середньорічним приростом 3,4%. У 2022 році показник знизився на 10%, що може бути пов'язано з впливом повномасштабної війни, однак уже у 2023 році спостерігалось його відновлення. За географією поширеності захворювання лідерами є Дніпропетровська, Львівська, Київська області. Пізня діагностика (III–IV стадії) становить 37,2% випадків. Для лікування раку передміхурової залози зареєстровано близько 120 торгових назв препаратів, з яких 79% зарубіжного виробництва. Лідерами за кількістю позицій є Франція, Німеччина, США. За лікарськими формами цей ринок є гетерогенним і представлений 15 лікарськими формами.

За АТС-класифікацією препарати для лікування раку передміхурової залози представлено групами: L02 (ендокринна терапія, зокрема антиандрогени L02BB – бікалутамід, флутамід, ензалутамід; L02BX – абіратерон), L01 (антинеопластичні засоби, зокрема L01CD – доцетаксел, кабазитаксел), L01XK (інгібітори PARP – олапариб). Асортимент протипухлинних лікарських препаратів дає можливість насичувати цей сегмент фармацевтичного ринку не тільки імпортними лікарськими засобами, а й знаходити можливості для створення і виведення на вітчизняний ринок принципово нових протипухлинних лікарських засобів.

I. V. BUSHUEVA (<https://orcid.org/0000-0002-5336-3900>),

M. V. PARCHENKO (<https://orcid.org/0000-0002-7380-040X>),

O. K. YERENKO (<https://orcid.org/0000-0003-1502-6281>)

Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University, Zaporizhzhia, Ukraine

DEVELOPMENT TRENDS OF THE PHARMACEUTICAL MARKET OF ONCOLOGICAL MEDICINES FOR THE TREATMENT OF PROSTATE CANCER IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE DYNAMICS OF INCIDENCE AND MORTALITY

Key words: morbidity, medicines, pharmaceutical market, dosage form, assortment structure, prostate cancer

ABSTRACT

The trend of increasing the incidence of prostate cancer and the frequency of complications caused by it (metastases to bones, lymph nodes, disorders of the urinary system, etc.) is observed more and more frequently in Ukraine. An urgent problem today is the development of new domestic effective drugs to combat this pathology.

The purpose of the work is to establish a correlation between the dynamics of morbidity and mortality from prostate cancer, as well as to assess the current state of the domestic pharmaceutical market of drugs for the treatment of oncological pathologies of the prostate gland.

Methods were used in the work: synthetic, analytical, information search, descriptive, generalization. The research materials were literary sources containing information on the market structure of oncological drugs for the treatment of prostate cancer, data from the National Cancer Registry of Ukraine for 2022–2024, and the State Register of Medicinal Products of Ukraine as of 2025.

As of 2024, there were 55,343 patients with prostate cancer registered, which is about 13% of all cancers in men. Incidence is on a trend of 3.4% annually from 2010–2021, with some decline in 2022 to 10% due to the impact of war, but with a recovery in 2023. Dnipropetrovsk, Lviv, and Kyiv regions are the leaders in terms of the prevalence of the disease. Late diagnosis (III–IV stages) accounts for 37.2% of cases. About 120 trade names of drugs are registered for the treatment of RPZ, of which 79% are foreign-made. The leaders in the number of positions are France, Germany, and the USA. In terms of dosage forms, this market is heterogeneous and is represented by 15 dosage forms.

According to the ATC classification, drugs for the treatment of prostate cancer are represented by groups: L02 (endocrine therapy, in particular antiandrogens L02BB – bicalutamide, flutamide, enzalutamide; L02BX – abiraterone), L01 (antineoplastic agents, in particular L01CD – docetaxel, cabazitaxel), L01XK (PARP inhibitors – olaparib). The assortment of anticancer drugs makes it possible to saturate this segment of the pharmaceutical market not only with imported drugs, but also to find opportunities for the creation and introduction of fundamentally new anticancer drugs into the domestic market.

Вступ

Тенденція до зростання захворюваності на рак передміхурової залози (РПЗ) в Україні останніми роками підтверджується як клінічними спостереженнями, так і офіційними статистичними даними. За інформацією Національного канцер-реєстру України, загальна кількість нових випадків злоякісних новоутворень в Україні у 2023–2024 рр. перевищує 111–123 тис. щорічно, при цьому смертність становить понад 42 тис. осіб на рік [1, 2]. Серед чоловіків рак передміхурової залози займає лідируючі позиції у структурі онкологічної захворюваності та становить близько 13% усіх випадків злоякісних новоутворень [3].

Безпосередньо захворюваність на РПЗ також демонструє зростання: якщо у 2015 р. було зареєстровано 6 898 нових випадків, то у 2024 р. – близько 8 717 нових випадків,

що свідчить про стійку тенденцію до збільшення поширеності цієї патології [4, 5]. У той самий час рівень смертності залишається значним. Лише у 2024 р. від РПЗ померли понад 2 500 чоловіків [4].

Особливе занепокоєння викликає пізня діагностика захворювання – за даними клінічних спостережень, близько 30–33% пацієнтів вперше звертаються вже на III–IV стадіях, коли ефективність лікування суттєво обмежена [6]. Окрім того, значна частина пацієнтів помирає протягом першого року після встановлення діагнозу, що свідчить про агресивний перебіг хвороби та недостатню ефективність раннього виявлення [6].

Зростання частоти ускладнень є закономірним наслідком пізнього виявлення РПЗ. У пацієнтів часто діагностують метастатичне ураження кісток та лімфатичних вузлів, що супроводжується вираженим больовим синдромом та інвалідизацією. Крім того, пухлинний процес нерідко призводить до порушення функцій сечовидільної системи, розвитку обструкції сечових шляхів та ниркової недостатності.

У світовому масштабі проблема залишається надзвичайно актуальною. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, щорічно реєструється понад 1,4 млн нових випадків раку передміхурової залози та понад 375 тис. смертей [7].

Таким чином, наведені статистичні дані свідчать про неухильне зростання захворюваності на рак передміхурової залози в Україні, високу частоту пізньої діагностики та значний рівень смертності, що обґрунтовує необхідність удосконалення скринінгу, раннього виявлення та сучасних підходів до лікування цього захворювання.

Метою роботи є встановлення кореляційного зв'язку між динамікою захворюваності та смертності від РПЗ, а також оцінка сучасного стану вітчизняного фармацевтичного ринку лікарських засобів (ЛЗ) для лікування онкологічних патологій передміхурової залози на основі аналізу структури загального ринку онкопрепаратів, визначення їх асортименту та частки вітчизняних і імпортованих виробників.

Матеріали та методи дослідження

У роботі використано комплексний підхід, що включає теоретичні та емпіричні методи дослідження. На етапі аналізу та систематизації даних застосовано методи синтезу, аналізу та узагальнення. Для збору інформації використано метод інформаційного пошуку та описовий метод. Кількісний аналіз взаємозв'язку між рівнем захворюваності на РПЗ та показниками смертності здійснювали за допомогою коефіцієнта лінійної кореляції Пірсона:

$$r = \frac{\sum(x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum(x_i - \bar{x})^2 \sum(y_i - \bar{y})^2}},$$

де x_i – кількість нових випадків у році i ;

y_i – кількість смертей у році i ;

$\bar{x}$ – середнє значення нових випадків;

$\bar{y}$ – середнє значення смертності.

Матеріалами дослідження стала інформаційна база дослідження у масиві джерел літератури, що висвітлюють структуру ринку онкологічних ЛЗ для лікування РПЗ; дані Національного канцер-реєстру України за період 2022–2024 рр.; інформація з Державного реєстру лікарських засобів України станом на 2024 р. [4, 5].

Результати дослідження та обговорення

Аналіз кореляції між епідеміологічними показниками (захворюваність, смертність) та фармацевтичним ринком є критично важливим етапом перед безпосереднім аналізом ринку онкопрепаратів для лікування РПЗ. Зростання кількості нових випадків (захворюваності) та зміна показників смертності безпосередньо впливають не тільки на попит на ЛЗ, а й на інші не менш важливі ключові аспекти (табл. 1).

Таблиця 1

Зв'язок між епідеміологічними показниками та динамікою фармацевтичного ринку

Аспекти впливу	Пояснення
Попит на ЛЗ	Зростання захворюваності та зміни смертності прямо пропорційно впливають на потребу в ЛЗ, визначаючи обсяг ринку
Стратегія виробництва	Фармацевтичні компанії коригують свої виробничі плани та обсяги портфелів виробництва, зосереджуючись на розробленні та випуску препаратів для лікування захворювань, рівень яких зростає. Це може призводити до зняття з виробництва менш ефективних препаратів та появи нових, інноваційних ЛЗ
Інвестиції та R&D	Епідеміологічна статистика є ключовим фактором для прийняття інвестиційних рішень. Вона стимулює фінансування наукових досліджень і розробок (R&D) у найбільш актуальних медико-фармацевтичних напрямках
Державна політика	Урядові структури використовують ці дані для формування протоколів лікування, програм відшкодування вартості ліків та планування бюджетів на охорону здоров'я. Якщо зростає захворюваність, держава може збільшити фінансування для забезпечення пацієнтів необхідними ЛЗ
Конкурентне середовище	Зміни в епідеміології посилюють конкуренцію, що спонукає виробників до вдосконалення препаратів, оптимізації цін та підвищення їх доступності

Таким чином, кореляційний аналіз епідеміологічних даних є не просто математичною вправою, а фундаментальним інструментом для розуміння та прогнозування всіх ключових аспектів функціонування фармацевтичного ринку і дає змогу встановити, наскільки сильний цей зв'язок і чи є він статистично значущим. Це дає можливість оцінити, чи відповідає поточний обсяг ринку реальним епідеміологічним викликам.

За даними Національного канцер-реєстру України, станом на 2024 р. на обліку перебувало 55 343 пацієнта з РПЗ, що становить близько 13% від усіх онкологічних захворювань у чоловіків. У 2022 р. зареєстровано 6 806 нових випадків РПЗ, смертність – 2 553 випадки; у 2023 р. – 7 544 нові випадки, смертність – 2 501, у 2024 р. – 8 717, смертність – 2 634 випадки [1].

Для вимірювання лінійної залежності між двома змінними, використовуємо коефіцієнт кореляції Пірсона.

Враховуючи статистичні дані 2022–2024 рр., середні значення нових випадків та смертності становлять:

нові випадки: $= (6\,806 + 7\,544 + 8\,717) : 3 = 7\,689$ осіб;
смертність: $= (2\,553 + 2\,501 + 2\,634) : 3 = 2\,562,67$ осіб (табл. 2) [6].

Розрахунок кореляційних параметрів за показниками нових випадків захворюваності та смертності

Рік	x_i	y_i	$x_i - \bar{x}$	$y_i - \bar{y}$	$(x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(y_i - \bar{y})^2$
2022	6 806	2553	-883	-9.67	8,531.61	779,689	93.49
2023	7 544	2501	-145	-61.67	8,941.15	21,025	3,803.19
2024	8 717	2634	1,028	71.33	73,341.24	1,056,784	5,087.90
Сума/ середнє	7 689	2,562.67			90,814.0	1,857,498	8,984.58

Розрахунок коефіцієнта кореляції:

$$r = \frac{90808}{\sqrt{1857498 \times 8984,91}} = \frac{90808}{129181,9} = 0,703$$

Результат $r = 0,703$ (помірна позитивна кореляція) підтверджує помірний зв’язок між новими випадками та смертністю. Це свідчить про те, що зростання захворюваності частково асоціюється зі збільшенням смертності, але зв’язок не є строго лінійним.

Отже, попередній кореляційний аналіз створює фундаментальну базу для подальшого, більш глибокого дослідження фармацевтичного ринку, даючи змогу не лише описати його структуру, але й зрозуміти причини та наслідки його динамічних змін у контексті реальних потреб пацієнтів.

Наступним етапом дослідження став аналіз асортиментної структури лікарських засобів, представлених на вітчизняному фармацевтичному ринку, зокрема препаратів, що застосовують для лікування раку передміхурової залози.

За даними Державного реєстру лікарських засобів України, станом на 2024 р. на українському ринку онкологічних препаратів зареєстровано близько 130 торгових назв для лікування РПЗ, з яких 95 (79%) – ЛЗ закордонного виробництва, решта – 25 (21%) – ЛЗ вітчизняних виробників.

Географія постачальників представлена 32 країнами світу, включаючи Україну. Лідерами за кількістю зареєстрованих позицій залишаються Франція, Німеччина, США (як і у 2022–2023 рр.), кількість яких становить 75 препаратів. Від 5 до 10 препаратів зареєстрували на українському ринку фірми Індії, Італії, Іспанії; решта – від 1 до 3 препаратів. За одержаними даними, українські виробники мають високий рейтинговий бал (25 ЛЗ), але цей показник становить чверть у загальній кількості продукції (рис. 1) [5]. Рейтинговий бал у цьому дослідженні відображає кількісну представленість виробника на ринку та використовується як інтегральний показник його конкурентної позиції. Незважаючи на відносно високий абсолютний показник для вітчизняних підприємств, їх частка залишається суттєво нижчою порівняно з сукупною присутністю іноземних компаній, що свідчить про домінування імпортозалежності у сегменті препаратів для лікування РПЗ та потребу у подальшому розвитку національного фармацевтичного виробництва.

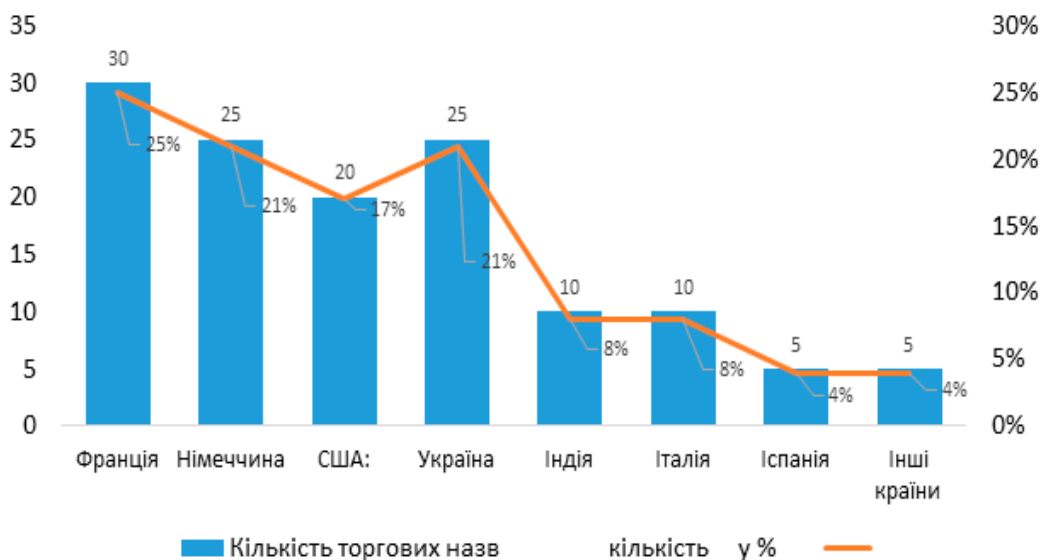

Рис. 1. Географія постачальників зареєстрованих онкологічних препаратів на вітчизняний ринок (згідно з даними реєстру станом на квітень 2025 року)

Як видно з рис. 1, ринок препаратів для лікування захворювань передміхурової залози (включно з РПЗ), близько 70% номенклатури та 78% обсягу реалізації припадає на імпорتنі препарати. Вітчизняні виробники («Фармак», «Дарниця») пропонують обмежений асортимент, зокрема антиандрогени (флутамід, бікалутамід) та деякі агоністи ГнРГ (бусерелін, трипторелін). Найменше пропозицій від вітчизняних виробників зазвичай стосується складних цитотоксичних препаратів (таксани, естрамустин) або нових гормональних засобів (ензалутамід, апалутамід), які переважно імпортуються.

Дослідження асортиментної структури ринку протипухлинних ЛЗ для лікування РПЗ свідчить про значну конкуренцію на фармацевтичному ринку України, переважно з боку зарубіжних виробників. Вітчизняне виробництво ефективних ЛЗ із антиандрогенною дією для лікування онкологічних патологій передміхурової залози залишається відсутнім через технологічні та ресурсні обмеження [7].

За класифікацією АТХ (Anatomical Therapeutic Chemical), ЛЗ для лікування РПЗ належать до групи L — протипухлинні препарати та імунomodulators, які поділяються на підгрупи L01 (цитотоксичні засоби) та L02 (ендокринна терапія). Систематизацію асортименту подано у табл. 3, яка містить основні протипухлинні ЛЗ, їхні лікарські форми, механізми дії та застосування.

Протипухлинні лікарські засоби для лікування раку
передміхурової залози за АТС-класифікацією

АТХ-код	Група препаратів	Діюча речовина	Приклади торгових назв	Лікарська форма	Механізм дії та застосування
L01CD	Таксани	Паклі-таксел	Паклітаксел, Паклівіста	Концентрат для розчину для інфузій (флакони, 6 мг/мл)	Стабілізує мікротрубочки, пригнічуючи поділ пухлинних клітин. Застосовується у разі метастатичного РПЗ
		Доцетаксел	Доксторед, Таксотер	Концентрат для розчину для інфузій (20 мг, 80 мг)	Цитотоксичний препарат для хіміотерапії метастатичного РПЗ, часто з преднізолоном
		Кабази-таксел	Джевтана (Jevtana)	Концентрат для розчину для інфузій (60 мг/ 1,5 мл)	Використовується у разі кастраційно-резистентного РПЗ після доцетакселу
L01XX	Інші протипухлинні препарати	Естрамустин	Естрацит	Капсули (140 мг), порошок для розчину для ін'єкцій	Комбінація естрогену та алкілюючого агента для прогресуючого РПЗ
L02BB	Антиандрогени	Флу-тамід	Флутинорм, Флутафарм*	Таблетки (250 мг)	Некомпетитивний інгібітор андрогенних рецепторів для гормональної терапії РПЗ
		Бікалутамід	Касодекс, Бікалутера*	Таблетки, вкриті оболонкою (50 мг, 150 мг)	Антиандроген для локалізованого та метастатичного РПЗ
		Ензалутамід	Інденза, Bdenza, Xtandi	Капсули (40 мг)	Потужний антиандроген для кастраційно-резистентного РПЗ
		Апалутамід	Apnat, Erleada	Таблетки, вкриті оболонкою (60 мг)	Антиандроген нового покоління для неметастатичного кастраційно-резистентного РПЗ
L02BX	Інші гормональні антагоністи	Абіратетрон	XBIRA, Абіракаст, Абірапро, Zytiga	Таблетки (250 мг, 500 мг)	Інгібітор CYP17, знижує синтез андрогенів, застосовується при метастатичному CRPC
		Бусерелін	Бусерелін-лонг*	Розчин для ін'єкцій, імплантати (3,6 мг, 9,45 мг)	Агоніст ГнРГ, знижує рівень тестостерону для гормональної терапії РПЗ
L02AE	Аналоги ГнРГ	Лейпрорелін	Люкрин, Елігارد	Розчин для ін'єкцій, імплантати (7,5 мг, 22,5 мг, 45 мг)	Агоніст ГнРГ для медичної кастрації за РПЗ
		Гозерелін	Золадекс	Імплантати (3,6 мг, 10,8 мг)	Агоніст ГнРГ, знижує рівень андрогенів за гормоночутливого РПЗ
		Тригаторелін	Декапептил, Диферелін*	Порошок для суспензії для ін'єкцій (3,75 мг, 11,25 мг)	Агоніст ГнРГ для зниження рівня тестостерону за РПЗ

З даних табл. 3 видно, що ЛЗ для лікування РПЗ представлені переважно у формах таблеток, капсул, концентратів для розчинів для інфузій, розчинів для ін'єкцій та імплантатів. Таблетки та капсули домінують (близько 60% пропозицій), що пояснюється їх зручністю для амбулаторного застосування, особливо для антиандрогенів (L02BB) та інгібіторів синтезу андрогенів (L02BX). Концентрати для інфузій, які використовуються для цитотоксичних препаратів (L01CD), застосовують в стаціонарних умовах для хіміотерапії метастатичного РПЗ. Імплантати та розчини для ін'єкцій, характерні для агоністів ГнРГ (L02AE), забезпечують тривале вивільнення активних речовин, що є ефективним для гормональної терапії. Найменш представлені суспензії, зокрема порошок для суспензії для ін'єкцій (трипторелін), через обмежену кількість препаратів у цій формі (рис. 2).

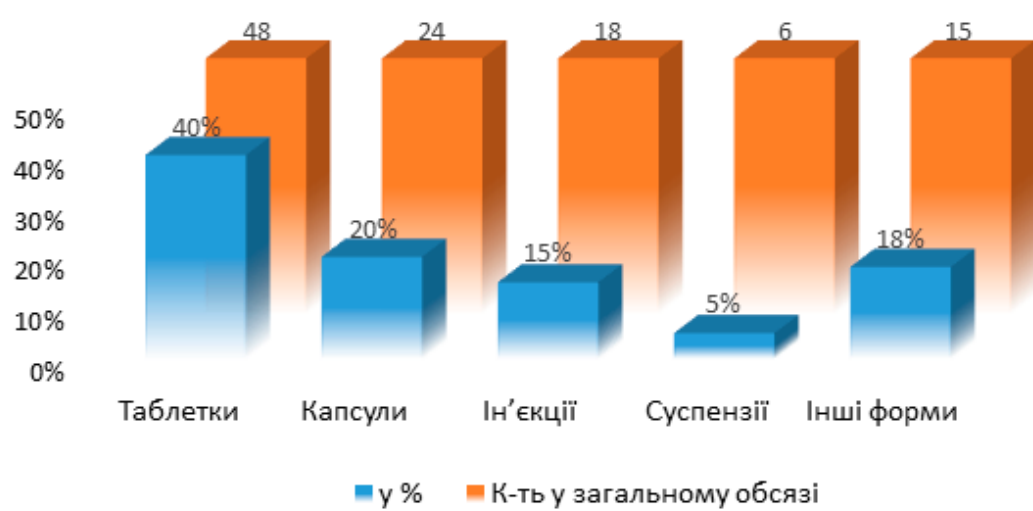

Рис. 2. Структура асортименту зареєстрованих онкологічних препаратів для лікування раку передміхурової залози за лікарськими формами (згідно з даними реєстру станом на квітень–травень 2025 року)

Асортимент препаратів для лікування РПЗ в Україні є обмеженим порівняно з міжнародними стандартами через відсутність таких сучасних засобів, як ензалутамід, абіратерон і даролутамід, які рекомендуються для метастатичного кастраційно-резистентного раку простати (mCRPC) за настановами EAU і NCCN. Значна частка імпорتنих препаратів (понад 70%) підвищує залежність від зовнішніх постачальників, що створює ризики для стабільності забезпечення в умовах економічних чи логістичних викликів, таких як валютні коливання чи затримки в ланцюгах постачання.

Вітчизняне виробництво ефективних ЛЗ із антиандрогенною дією для лікування онкологічних патологій передміхурової залози залишається рестриктивним через технологічні та ресурсні обмеження. Хоча фармацевтичні компанії ПАТ «Фармак» і АТ «Київмедпрепарат» забезпечують близько 20% асортименту (бікалутамід, флутамід, тамоксифен), їх частка залишається незначною порівняно з імпортними аналогами ЛГ-РГ (гозерелін, лейпрорелін) і цитотоксичними засобами (доцетаксел).

Виробництво складних ЛЗ, таких як кабазитаксел чи апалутамід, потребує значних інвестицій у технології та клінічні дослідження, що наразі є недосяжним для більшості українських виробників.

Фармакоекономічний аспект також відіграє ключову роль. Висока вартість імпортованих ЛЗ, зокрема ін'єкційних форм (аналоги ЛГ-РГ), обмежує їх доступність для більшості пацієнтів, особливо в умовах обмеженого фінансування охорони здоров'я. Включення бікалутаміду, флутаміду і тамоксифену до програми «Доступні ліки» з жовтня 2025 року сприяє підвищенню доступності пероральних форм, однак аналоги ЛГ-РГ залишаються дорогими через імпортований статус [9]. Це створює нерівність у доступі до терапії, особливо для пацієнтів у сільських регіонах. Така ситуація пояснюється низкою об'єктивних чинників: у сільській місцевості спостерігається обмежена доступність спеціалізованої медичної допомоги, зокрема онкологічних центрів, де здійснюється призначення та введення ін'єкційних препаратів. Окрім того, аптечна мережа в цих регіонах менш розвинена, що ускладнює регулярне забезпечення дорогими лікарськими засобами. Важливу роль відіграє і нижчий рівень доходів населення, що знижує платоспроможність пацієнтів щодо придбання імпортованих препаратів, які не підлягають повній реімбурсації. Додатковим бар'єром є транспортна віддаленість та складність регулярного доступу до медичних закладів для отримання ін'єкційної терапії, яка потребує систематичного медичного контролю. У сукупності ці фактори формують більш виражену асиметрію у доступі до сучасного лікування РПЗ серед сільського населення.

Обмеженість форм випуску, зокрема для ін'єкційних аналогів ЛГ-РГ (понад 35% асортименту), ускладнює індивідуалізацію терапії, особливо для хворих із прогресуючим РПЗ. Пероральні форми (53,57%) є зручними для амбулаторного лікування, але їхня терапевтична ефективність при mCRPC поступається сучасним таргетним препаратам. Перспективи розвитку персоналізованої терапії в Україні обмежені через відсутність таких ЛЗ, як апалутамід, що потребує комплексного підходу, включаючи розроблення біоеквівалентних генериків та впровадження їх локального виробництва. Отже, незначний асортимент зумовлює необхідність насичувати цей сегмент фармацевтичного ринку ЛЗ не тільки новими лікарськими формами, а й знаходити можливості для створення і виводу на вітчизняний ринок принципово нових протипухлинних ЛЗ.

Висновки

1. Епідеміологічний аналіз засвідчив стійку тенденцію до зростання захворюваності на рак передміхурової залози в Україні у 2022–2024 роках (від 6 806 до 8 717 нових випадків) за відносно стабільного рівня смертності. Це свідчить про збереження високого навантаження на систему охорони здоров'я та актуальність проблеми раку передміхурової залози.

2. На фармацевтичному ринку України станом на квітень 2025 року зареєстровано 28 торгових назв лікарських засобів для лікування раку передміхурової залози, переважно антиандрогени (35,72%) та аналоги ЛГ-РГ (28,57%), з домінуванням пероральних (53,57%) та ін'єкційних (35,71%) форм, тоді як хіміотерапевтичні засоби становлять 14,29%.

3. Лише 21,43% лікарських засобів є вітчизняного виробництва, тоді як 78,57% – імпорتنі, що вказує на значну залежність від зарубіжних постачальників. Обмеженість вітчизняного виробництва зумовлена технологічними та ресурсними бар'єрами.

4. Відсутність у терапевтичному арсеналі сучасних препаратів, таких як ензалутамід та абіратерон, зумовлює часткову невідповідність лікування міжнародним клінічним рекомендаціям. Водночас включення певних пероральних препаратів до програми «Доступні ліки» сприяє підвищенню їх доступності для пацієнтів, але висока вартість імпортованих ін'єкційних препаратів, які не охоплені програмою реімбурсації, формує значні бар'єри для доступу до повноцінної терапії та спричиняє соціально-економічну нерівність у лікуванні пацієнтів із раком простати.

5. Незначний асортимент дає можливість у майбутньому насичувати цей сегмент фармацевтичного ринку не тільки новими лікарськими формами, а й знаходити можливості для створення і виводу на вітчизняний ринок принципово нових протипухлинних лікарських засобів.

Список використаної літератури

1. Національний канцер-реєстр України. Рак в Україні, 2022–2023: захворюваність, смертність, поширеність та інші релевантні статистичні дані. Бюлетень Національного канцер-реєстру України. Т. 25. Київ, 2024. 120 с. URL: http://www.ncru.inf.ua/publications/BULL_25/index_e.htm
2. Кукуруза Г., Кухар М., Лесик М., Любченко О. Аналіз впливу на ВВП та державні фінанси захворюваності на рак передміхурової залози та якості його лікування в Україні. Український медичний часопис. 2023. № 5 (157). С. 1–17. <https://doi.org/10.32471/umj.1680-3051.157.248119>
3. WHO Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology. ATC/DDD Index 2026. Oslo: WHOCC, 2026. URL: https://atceddd.fhi.no/atc_ddd_index
4. Національний перелік основних лікарських засобів. Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2009 р. № 333 (в ред. постанови КМУ від 23 грудня 2021 р. № 1431). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2009-%D0%BF>
5. Державний реєстр лікарських засобів України: інформаційно-пошукова система. Міністерство охорони здоров'я України. Державний експертний центр МОЗ України. URL: <https://drlz.info/register/>
6. Губський О. М. (ред.). Коефіцієнт кореляції Пірсона. Статистичні методи в біології, медицині та фармації: навч. посібник. Київ: Медицина, 2020. С. 145–152.
7. Бушусва І. В., Парченко М. В. Комплексні маркетингові дослідження світового фармацевтичного ринку лікарських засобів для менеджменту онкопатологій передміхурової залози та оцінювання прогнозу ринкового потенціалу для вітчизняних виробників. Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. 2026. Т. 19, № 1 (50). С. 91–102. <https://doi.org/10.14739/2409-2932.2026.1.337874>
8. Міністерство охорони здоров'я України. Стандарт медичної допомоги «Рак передміхурової залози». Наказ від 22.06.2023 р. № 1141. URL: https://moz.gov.ua/uploads/9/47410-dn_1141_22062023_dod.pdf
9. Ніженковська І. В., Бабенко М. М., Гала Л. О., Шолойко Н. В., Дацюк Н. О. Аналіз забезпечення населення лікарськими засобами за кошти Державного бюджету в Україні. Фармац. журн. 2023. Т. 78. № 5. С. 3–10. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.5.23.01>

References

1. Natsionalnyi kantser-reiestr Ukrainy. Rak v Ukraini, 2022–2023: zakhvoriuvaniest, smertnist, poshyrenist ta inshi relevantni statystychni dani (2024) [National Cancer Registry of Ukraine. Cancer in Ukraine, 2022–2023: Incidence, Mortality, Prevalence and Other Relevant Statistical Data]. *Biuletен Natsionalnoho kantser-reiestru Ukrainy*, 25, 120. URL: http://www.ncru.inf.ua/publications/BULL_25/index_e.htm [in Ukrainian].
2. Kukuruza, H., Kukhar, M., Lesyk, M., & Liubchenko, O. (2023). Analiz vplyvu na VVP ta derzhavni finansy zakhvoriuvanosti na rak peredmikhurovoi zalozy ta yakosti yoho likuvannia v Ukraini [Analysis of the impact on GDP and public finances of prostate cancer incidence and the quality of its treatment in Ukraine]. *Ukrainskyi medychnyi chasopys*, 5 (157), 1–17. URL: <https://doi.org/10.32471/umj.1680-3051.157.248119> [in Ukrainian].

3. WHO Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology. ATC/DDD Index 2026. Oslo: WHOCC, 2026. URL: https://atcddd.fhi.no/atc_ddd_index
4. Natsionalnyi perelik osnovnykh likarskykh zasobiv. Zatv. postanovoioiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 bereznia 2009 r. № 333 (v red. postanovy KМУ vid 23 hrudnia 2021 r. № 1431) [National List of Essential Medicines. Approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 25, 2009 No. 333 (as amended by Resolution of the CMU dated December 23, 2021 No. 1431)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2009-%D0%BF> [in Ukrainian].
5. Derzhavnyi reiestr likarskykh zasobiv Ukrainy: informatsiino-poshukova systema. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. Derzhavnyi ekspertnyi tsentr MOZ Ukrainy [State Register of Medicinal Products of Ukraine: Information and Search System. Ministry of Health of Ukraine. State Expert Center of the Ministry of Health of Ukraine]. URL: <https://drlz.info/register/> [in Ukrainian]
6. Hubs'kyi, O. M. (red.) (2020). Koefitsiient koreliatsii Pirsona [Pearson's correlation coefficient]. *Statystychni metody v biolohii, medytsyni ta farmatsii: navch. posibnyk*. Kyiv: Medytsyna, 145–152 p. [in Ukrainian].
7. Bushuieva, I. V., & Parchenko, M. V. (2026). Kompleksni marketynhovi doslidzhennia svitovoho farmatsevtynohoho rynku likarskykh zasobiv dlia menedzhmentu onkopatolohii peredmikhurovoi zalozy ta otsiniuvannia prohozu rynkovoho potentsialu dlia vitchyznianykh vyrobnykiv [Comprehensive marketing research of the world pharmaceutical market of drugs for the management of prostate cancer and assessment of the market potential forecast for domestic manufacturers]. *Aktualni pytannia farmatsevtynoi i medychnoi nauky ta praktyky*, 19 (1), 91–102. URL: <https://doi.org/10.14739/2409-2932.2026.1.337874> [in Ukrainian].
8. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. Standart medychnoi dopomohy «Rak peredmikhurovoi zalozy». Nakaz vid 22.06.2023 r. № 1141 [Ministry of Health of Ukraine. Standard of medical care «Prostate cancer». Order dated 06/22/2023 No. 1141]. URL: https://moz.gov.ua/uploads/9/47410-dn_1141_22062023_dod.pdf [in Ukrainian].
9. Nizhenkovska, I. V., Babenko, M. M., Hala, L. O., Sholoiko, N. V., & Datsiuk, N. O. (2023). Analiz zabezpechennia naselennia likarskymy zasobamy za koshty Derzhavnoho biudzhetu v Ukraini [Analysis of providing the population with medicines from the State Budget in Ukraine]. *Farmats. zhurn.*, 78, 5, 3–10. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.5.23.01> [in Ukrainian].

Конфлікт інтересів відсутній.

Внесок авторів:

Бушуєва І. В. – ідея, дизайн дослідження, збір та аналіз літератури, анотації, висновки, резюме, корекція статті;

Парченко М. В. – проведення досліджень, збір та аналіз літератури, резюме;

Сренко О. К. – написання анотації, резюме, редагування статті.

Надійшла до редакції 13 березня 2026 р.

Прийнято до друку 20 квітня 2026 р.

Опубліковано 28 травня 2026 р.

Електронна адреса для листування з авторами: valery999@ukr.net

(Бушуєва І. В.)